

Mormors sørgelige minder af Susanne Meelbye

Else Langkjær var blot 23 år, en ung kvinde, som havde livet foran sig. Hun blev gennemtvunget af en galning og døde samme aften af voldsomme blødninger i hjernen.

Min mormor, Ellen Langkjær, var en stærk kvinde, som holdt sammen på familien. Halvandet år før Else døde, mistede mine bedsteforældre deres næstældste datter, Inga, der døde af tuberkulose som 20-årig. Da mormor var 56, døde hendes mand Knud, og hun giftede sig aldrig igen.

Familien var en stolt arbejderfamilie, som satte en ære i at stå ved deres ord og overholde alle aftaler. Derfor fortsatte min mormor med at betale af på Elses lån efter hendes død. Lånet var på 3000 kr. og min mormor betalte 25 kr. om måneden i afdrag. Først efter 20 år var lånet betalt ud.

Nedenstående er et sammendrag af de mange samtaler, jeg gennem årene har haft med min mormor, hvor jeg blandt andet spurgte om:

"Hvorfra ved du, at Else ikke begik selvmord?"

"Else var en positiv pige, der var glad for livet. På et tidspunkt besøgte Elses faster hende, og de snakkede om en avisartikel, der handlede om selvmord. Hendes faster spurgte, om hun kunne finde på at tage sit iv, og Else svarede, at hun ikke kunne forstå, hvordan noget menneske kunne berøve sig selv livet - det var at løbe fra livets ansvar."

"Hvorfor ønsker du, at jeg skal grave oplysninger frem om Elses sag? Finder jeg nogle svar, hvad skal jeg så gøre med dem?"

"Jeg ønsker, at sandheden kommer frem i lyset, og at du vil formidle den på en måde, så familien kan få fred med hensyn til det, der skete dengang. Og at familiens kommende generationer har mulighed for at læse sandheden om den tragedie, der ramte os i 1946 - og dermed fjerne den uvished, som vi har levet med i næsten 65 år."

"Hvad var din første tanke, da du fik opringningen om, at Else var blevet overfaldet i sin lejlighed?"

"Jeg tror ikke, at jeg tænkte så meget i første omgang. Jeg var mange kilometer væk fra min datter, så det handlede mest om, hvordan og hvor hurtigt, vi kunne

komme til Frederiksberg Hospital for at være hos hende. Turen føltes uendelig lang, for vi vidste ikke, om vi ville nå frem i tide.

Vi havde fået at vide, at det stod slemt til med Else, og at lægerne ikke troede, at hun ville overleve overfaldet. Da vi kom frem, kunne vi næsten ikke kende Else. Hele hendes ansigt var hævet og blåsort. Når jeg tænker tilbage på den dag, får jeg kuldegysninger over hele kroppen. Jeg kan huske, at Elses øjne var halvt åbne. Jeg følte, at hun kiggede på os, men det gjorde hun selvfølgelig ikke, for hun var bevidstløs.

På et tidspunkt, medens vi sad ved hendes sygeseng, kom Poul Gantzler ind på stuen, og stillede sig ved fodenden af sengen. Han kiggede på Else og sagde: "Det har du selv gjort", hvorefter han gik. Han mælede ikke et eneste ord til os, hverken da han kom ind, eller da han forlod stuen. Han kiggede ikke engang på os. Jeg ved ikke, om han var flov eller ligeglad, men det var chokerende at opleve et menneske være så følelseskoldt, især i betragtning af, at han var Elses forlovede.

Vi hverken så eller hørte noget til Poul ved Elses begravelse, han sendte ikke blomster eller et kondolencebrev. Jeg har tit spekuleret på, hvorfor han hverken kom eller sendte noget. De eneste svar, jeg kan komme på, er, at han har haft dårlig samvittighed, eller også har han været utroligt følelsesmæssigt afstumpet."

"Hvordan er det at leve med uvisheden om, hvad der skete i Elses lejlighed i de 12 timer, der gik, før hun blev fundet?"

"Det er svært at lade være med at tænke på, hvor meget Else har lidt i løbet af de mange timer, før hun tabte bevidstheden. Hun må have været dødsensangst og har derfor ikke turdet råbe på hjælp. Hvis hun har kendt gerningsmanden, så er hun måske gået i chok over, at en hun kendte, gjorde hende fortræd. Politiet sagde, at hun ikke havde gjort modstand, for det viste obduktionsrapporten.

Det piner mig, men det gør mig også vred, at politiet ikke rykkede ud den første gang, naboerne ringede efter hjælp. Else kunne måske have været reddet. Jeg håber, at den vagthavende betjent, der traf beslutningen om ikke at sende hjælp, fik dårlig samvittighed og har indset, at det var ganske uacceptabelt, at han ignorerede de opkald, han modtog. Selv om jeg tror på Gud, så kan jeg ikke tilgive den måde, betjenten handlede på. Til gengæld skal han leve resten af sit liv med, at han traf en forkert beslutning, en beslutning, som kom til at koste en ung kvinde livet.

I begyndelsen var jeg så chokeret, at jeg ikke kunne tænke flere dage frem. Jeg havde jo også seks andre børn, som jeg skulle trøste og tage vare på. Når ens børn lever i sorg og smerte, så glemmer man sin egen smerte, og bedstefar Knud og jeg var nødt til at være stærke.

Siden Elses død har jeg hver aften i min aftenbøn bedt for, at gerningsmanden vil blive pågrebet, og at vi vil få svar på, hvad der skete den nat.

Når jeg var alene, lod jeg tårerne få frit løb og bad til Gud om at give mig styrke til at klare den svære tid. Else var en glad og positiv ung kvinde, som nu sidder oppe i himlen og kigger ned på os. Kunne hun tale, ville hun sige, at jeg skulle tørre øjnene og finde smilet frem, for bag den næste bakke vil solen skinne og minde mig om, at livet også har lyse sider."

"Hvordan var det at miste to døtre, Inga og Else, inden for halv- andet år?"

"Ingen forældre skal overleve deres børn, for det er ikke naturligt, at de unge dør først. Da vi mistede Elses søster Inga, havde vi haft tid til at forberede os på, at vi måske ville miste hende. På grund af tuberkulosen havde Inga et meget langt sygdomsforløb. Som månederne gik, kunne vi se, i hvilken retning, det pegede.

Da Inga endelig fik fred, var det både en sorg og en lettelse; sorg over at have mistet en datter, men lettelse over, at hun endelig havde fået fred.

Det tog meget hårdt på Knud, for Inga var hans øjsten. Senere tilbragte han mange nætter på kirkegården, hvor han lod følelserne få frit løb. På et tidspunkt udbrød han: "Min gud, hvad har jeg gjort, siden jeg skulle miste hende?"

Elses far og Marius (en bror til Else og Inga) meldte sig ud af folkekirken efter Ingas død, for de troede ikke længere på, at Gud holdt hånden over os. Jeg blev i folkekirken, for jeg troede stadig på, at der er en mening med de ting, der sker i livet.

Da Else døde halvandet år senere, var vi dårligt nok kommet os over Ingas død. Jeg har tænkt meget over det gennem årene.

I begyndelsen havde jeg skyldfølelse over, at jeg ikke havde opdaget, hvor skidt Else rent faktisk havde det, for hun var jo kun skind og ben, da hun døde. Men det var svært. Else var jo en voksen kvinde på 23, og jeg måtte respektere hende

og de valg, hun traf i sit liv. På den anden side var hun også min datter, og jeg ville gerne beskytte hende mod alt det onde, der var i verden.

Else var forblændet af sin kærlighed til Poul, og jeg tror ikke, at hun kunne se, hvor meget han udnyttede hende. Hun var alt for forblændet af hans charmerende væsen. Jeg tror aldrig, man kommer over at miste sine børn i en ung alder, men man lærer at leve med smerten og savnet. Men ved højtiderne og på deres fødselsdage er det ekstra svært."

"I mere end 20 år betalte du af på det lån, Else havde taget. Hvorfor?"

"Takket være de erhvervsdrivende i Asnæs fik Else mulighed for at få en uddannelse som fodlæge. Desværre nåede hun aldrig at begynde på uddannelsen, for Poul brugte de fleste af pengene. Men vi var meget taknemlige for, at der var nogen, der ville kautionere for lånet, for det havde vi ikke selv mulighed for på det tidspunkt.

Vi skyldte dem at betale lånet tilbage. De første år var det rigtig svært for mig, når jeg skulle i banken og betale af på lånet. Det lå altid i baghovedet: Hvorfor er det mig, der står her i banken med pengene og ikke Else selv?"

"Hvordan var det at stå over for de erhvervsdrivende og fortælle dem, at de fleste af de penge, de havde kautioneret for, var borte?"

"Det var ikke svært. Vi havde ren samvittighed og vidste, at Else ikke havde klattet lånet på 3000 kr. væk. Vi har alle dage været respekterede uldhandlere i Asnæs, og vi har altid betalt enhver sit. Vi oplevede kun opbakning fra de erhvervsdrivende og hørte aldrig et ondt ord fra dem."

"Hvem tror du, det var, der gennemtævede Else?"

"Jeg er ikke i tvivl om, at det er Poul Gantzler, der står bag ugeringen. Især ikke, da jeg fandt ud af, hvordan han havde behandlet Else de sidste ni måneder før hun døde."

"Hvordan var dit forhold til Poul Gantzler?"

"Fra den første gang jeg mødte Poul, har jeg aldrig følt mig tilpas sammen med ham. Han var en mand med store armbevægelser, som gerne ville give indtryk af at være en verdensmand. Men han virkede lusket og svarede altid undvigende, når jeg spurgte om hans familie, og hvad han lavede.

Han virkede ikke interesseret i at have et fast arbejde. Jeg forsøgte at etablere en form for kontakt til ham, men det lykkedes ikke, for han virkede meget indelukket.

Jeg var måske bange for, at han ville lokke Else ud i noget, hun ikke havde lyst til. Og den mistanke fik jeg bekræftet efter hendes død. Poul havde forsøgt at presse hende til utugt. Han havde haft andre damer samtidig med Else, og han havde udnyttet Else økonomisk."

"Else ville gerne giftes med Poul, men det var du imod. Hvorfor?"

"Vi har aldrig haft tillid til ham. Når vi var sammen med ham, viste han aldrig, at han var glad for Else. Han kunne kun tale om sig selv. Vi var bekymrede for, at han ikke ville behandle hende ordentligt.

Det virkede som om, han havde hende i sin hule hånd."

"Efter Elses død fandt du ud af, at Else havde haft et meget svært år. Hun havde levet i et voldeligt forhold med en mand, som udnyttede hende økonomisk og seksuelt. Det må have været et chok for dig?"

"Jeg havde på fornemmelsen, at Poul ikke behandlede hende godt.

Men at han forsøgte at presse hende til utugt og ovenikøbet havde været kærlig over for hendes lillesøster, det havde jeg ikke forestillet mig. At tænke sig at et menneske kan synke så dybt."

"Efter Elses død fandt du ud af, at Poul havde været kærlig over for Sonja. Hvordan reagerede du på det?"

"Dengang talte man ikke om sex, som vi gør i dag. Som mor har det været svært at leve med, at Poul gik fri, på trods af, at han havde været kærlig over for min datter. Jeg tror, at det har påvirket Sonja meget, for hun har efterfølgende haft svært ved at vise sine følelser over for andre mennesker."

"Mener du, at politiet gjorde nok for at opklare sagen vedrørende Elses død?"

"Nej, vi fik alt for få oplysninger om sagen. Vi undrede os over, at vi aldrig hørte, hvordan det gik med sagen. Det var kun i begyndelsen, at vi fik informationer. Vi vidste, at Poul Gantzler blev sigtet 27. september, men vi fik aldrig at vide, at Statsadvokaten senere henlagde sagen som selvmord."

"Hvorfor tror du, at Else skånedede jer for sandheden om Pouls opførsel, og hvorfor tror du, at Else beskyttede jer mod sandheden om det liv, hun levede?"

"Else ønskede ikke at give os problemer, for hun vidste, at det var hårde tider for selvstændige uldhandlere. De sidste måneder af sit liv havde hun ikke mange at tale med. Poul ville ikke have, at hun var sammen med andre end ham og de kunder, hun arbejdede for som syerske.

Da Else betroede sig til sin faster, havde hun nok aldrig drømt om, at de afsløringer skulle komme frem. Hvis hun havde vidst det, så tror jeg ikke, at hun havde betroet sig til sin faster. Hun ønskede ikke, at vi skulle kende sandheden om hendes liv eller det sidste år af hendes liv. Inderst inde vidste hun, at vi ville blive bedrøvede over, at hun ikke havde betroet sig til os.

Else var nok en drømmer, der altid så det bedste i andre mennesker, uanset, hvordan de behandlede hende. Hun rummede så megen kærlighed og hengivenhed til sine nærmeste, og hun ønskede, at andre skulle føle sig elsket. Desværre glemte hun ofte sine egne behov."

"Hvis gerningsmanden blev fundet, hvad ville du så ønske, der skete med ham?"

"Bliver gerningsmanden fundet, og det viser sig, at han er psykisk syg, så håber jeg, at han bliver indlagt og kommer i behandling, så han ikke skader flere kvinder. Er han derimod ved sine fulde fem, så håber jeg, at han kommer i fængsel og får sin straf. Jeg håber også, at han vil give os svar på, hvad der skete den nat i Elses lejlighed. Hvorfor handlede han, som han gjorde? Hvorfor meldte han sig ikke?"